Betänkande FvUB 33/2026 rd─ RP 150/2026 rd

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av kommunallagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av kommunallagen (RP 150/2026 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- regeringsråd Mervi Kuittinen, finansministeriet
- finansråd Teemu Eriksson, finansministeriet
- jurist Kirsi Lamberg, Finlands Kommunförbund
- ordförande Matti Huutola, Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf
- intressebevakningsexpert Halla Kokkonen, Finlands Ungdomsfullmäktiges Förbund rf
- organisationsdirektör och direktör för samhällskontakter Sari Kokko, Handikappforum rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att kommunallagen ändras. Till lagen fogas en bestämmelse om finansministeriets uppgift i fråga om styrningen och uppföljningen av kommunernas beredskap. Enligt den föreslagna bestämmelsen svarar finansministeriet för den allmänna styrningen och uppföljningen av beredskapen i fråga om kommunernas verksamhet och ekonomi till den del detta inte hör till något annat ministeriums ansvarsområde. Den föreslagna bestämmelsen ska förtydliga finansministeriets roll i styrningen av kommunernas beredskap och säkerställa att det föreskrivs tydligt i lag om de befogenheter som skötseln av uppgiften förutsätter.

Enligt förslaget preciseras ungdomsfullmäktiges rätt att komma med initiativ enligt kommunallagen. Målet med den föreslagna ändringen är att stärka ungdomsfullmäktiges möjligheter att delta och påverka. Förslaget hänför sig till den föresats i regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering, enligt vilken regeringen främjar ungas delaktighet och regionala jämlikhet bland annat genom att stärka ungdomsfullmäktiges ställning i kommunerna och välfärdsområdena.

Det föreslås att bestämmelserna om äldrerådet ändras så att det i kommunen i stället för ett äldreråd kan inrättas en annan motsvarande påverkansgrupp för äldre personer. Till följd av den

föreslagna ändringen kan man i stället för äldreråd använda ett sådant namn på påverkansorganet som bättre beskriver den lokala befolkningsgrupp som organet företräder.

I koncerndirektivet ska det i fortsättningen meddelas behövliga bestämmelser om dottersammanslutningars beredskapsplanering och beredskap samt samordningen av dem inom kommunkoncernen. Målet med den föreslagna ändringen är att effektivisera dottersammanslutningarnas beredskap för störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden samt att främja samordningen av beredskapen inom kommunkoncernen.

Dessutom fogas det till lagen en bestämmelse om till vilken del bestämmelserna i bokföringslagen inte tillämpas på kommunens bokföring och bokslut. För närvarande ges anvisningar om undantag i bokföringsnämndens välfärdsområdes- och kommunsektions anvisningar, men i fortsättningen ska bestämmelser om detta utfärdas direkt i lag. Dessutom föreslås det att bestämmelsen om verksamhetsberättelsen ändras så att verksamhetsberättelsen också ska innehålla en uppskattning av de mest betydande riskerna och osäkerhetsfaktorerna. Målet med den föreslagna ändringen är att bättre än för närvarande trygga medvetenheten och rapporteringen om det ekonomiska ansvaret.

I lagen föreslås dessutom flera tekniska ändringar.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås vissa ändringar i kommunallagen (410/2015). Genom den föreslagna lagen förtydligas bland annat finansministeriets behörighet att generellt styra kommunernas beredskap. Dessutom föreslås vissa andra ändringar som preciserar bestämmelserna i kommunallagen.

Sammantaget tillstyrker utskottet lagförslaget utan ändringar men med kommentarerna nedan.

Kommunernas beredskap

Enligt 10 § i den gällande kommunallagen följer finansministeriet allmänt kommunernas verksamhet och ekonomi. Bestämmelsen kan redan nu tolkas så att den ger ministeriet behörighet att följa kommunernas beredskap som en del av den allmänna uppföljningen av kommunernas verksamhet och ekonomi. Däremot finns det varken i kommunallagen eller någon annanstans i lagstiftningen någon bestämmelse som tydligt ger finansministeriet behörighet att allmänt styra kommunernas beredskap. Därför har behörigheten ansetts vara oklar på den här punkten.

Förvaltningsutskottet anser att regleringen behöver förtydligas. Enligt förslaget ska finansministeriet svara för den allmänna styrningen och uppföljningen av beredskapen i fråga om

kommunernas verksamhet och ekonomi till den del detta inte hör till något annat ministeriums ansvarsområde (10 §). Utskottet betonar att den styrning som avses i förslaget utgör allmän informationsstyrning och att den inte kan riktas till en enskild kommun. Målet är att främja en enhetlig nivå på kommunernas beredskap och förbättra kommunernas förutsättningar att klara av kriser. Kommunerna beslutar själva om sin ekonomi och förvaltning med stöd av sin självstyrelse.

Kommunerna svarar för ordnandet av många former av basservice och många funktioner som är centrala för samhället. Det är viktigt att se till att funktionerna kan fortsätta så ostört som möjligt även i krissituationer. Hoten mot samhället och de störnings- och krissituationer som de ger upphov till sträcker sig alltid över en eller flera kommuner eller påverkar kommuninvånarna. Därmed har kommunerna en viktig roll när det gäller kontroll vid störningar under normala förhållanden och under undantagsförhållanden och när det gäller samhällets beredskap. Covidpandemin och förändringarna i Europas säkerhetspolitiska miljö har ytterligare framhävt betydelsen av beredskap och ökat kommunernas behov av att förbereda sig inför allvarligare krissituationer än tidigare. Utskottet noterar att den allmänna skyldigheten att vidta förberedelser enligt beredskapslagen (1552/2011) även gäller kommunerna, varför beredskap är en lagstadgad uppgift för kommunerna. Säkerhetsstrategin för samhället (2025), som antagits i form av principbeslut av statsrådet, betonar betydelsen av kommunernas beredskap genom att definiera de strategiska uppgifter och tjänster som kommunerna ansvarar för och för vilka kontinuerlig ostörd verksamhet i alla situationer behöver säkerställas. Förvaltningsutskottet anser att detta bör beaktas i kommunernas finansiering.

Utskottet anser det också viktigt att man vid styrningen och uppföljningen av beredskapen och informationen om den beaktar jämlikheten, den fysiska och digitala tillgängligheten samt de särskilda behoven hos grupper med särskilda behov, såsom personer med funktionsnedsättning. Funktionshinderorganisationerna samt de råd för personer med funktionsnedsättning som företräder personer med funktionsnedsättning och funktionshinderorganisationer bör inkluderas i planeringen, genomförandet och uppföljningen av beredskapen på det sätt som FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förutsätter.

I propositionen ingår dessutom ett förslag om minimiinnehållet i kommunens koncerndirektiv (47 §). Koncerndirektivet ska innehålla behövliga bestämmelser om kommunens dottersammanslutningars beredskapsplanering, beredskap och samordningen av dem inom kommunkoncernen. Utskottet anser att förslaget behövs för att effektivisera riskhanteringen och beredskapen. Kommunerna beslutar själva utifrån sina riskbedömningar om närmare innehåll i bestämmelserna om beredskap i koncerndirektivet samt vem bestämmelserna riktas till.

Ungdomsfullmäktige och andra påverkansorgan

I propositionen föreslås det att ungdomsfullmäktiges rätt att ta initiativ enligt kommunallagen preciseras genom särskilda bestämmelser om ungdomsfullmäktiges initiativrätt (26 §). Syftet med den föreslagna ändringen är att stärka ungdomsfullmäktiges möjligheter att delta och påverka. Förslaget hänför sig till föresatsen i regeringsprogrammet enligt vilken regeringen främjar ungas delaktighet och regionala jämlikhet bland annat genom att stärka ungdomsfullmäktiges ställning i kommunerna och välfärdsområdena.

Förvaltningsutskottet anser att de föreslagna bestämmelserna om ungdomsfullmäktiges initiativrätt förtydligar nuläget och i princip är välkomna, även om ändringen inte väsentligt förändrar rättsläget. Ungdomsfullmäktige kan redan i nuläget komma med initiativ som avses i 23 § i kommunallagen, och många kommuner har bestämmelser om initiativrätten i sin förvaltningsstadga. Enligt utskottet är det viktigt att betona initiativrätten för ungdomsfullmäktige, eftersom personer under 18 år inte har rösträtt och inte heller är valbara i kommunalval, och därmed kan de inte på samma sätt som medlemmarna i andra påverkansorgan rösta fram en representant för sin åldersgrupp till kommunfullmäktige och på så sätt påverka beslutsfattandet i kommunen.

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om äldrerådet (27 §) ändras så att det i kommunen i stället för ett äldreråd kan inrättas en annan motsvarande påverkansgrupp för äldre personer. Utskottet anser att förslaget är befogat. I och med förslaget kan man i stället för äldreråd använda ett sådant namn på påverkansorganet som bättre beskriver den lokala befolkningsgrupp som organet företräder. Påverkansorganet kan till exempel kallas åldersråd. Propositionen innehåller inga förslag som gäller rådet för personer med funktionsnedsättning.

Påverkansorganen är inte egentliga organ i kommunen, utan de fungerar som kanaler för påverkan och hörande av de befolkningsgrupper som de företräder. Kommunallagen innehåller samlade förpliktande bestämmelser om påverkansorgan. Alla påverkansorgan har också möjlighet att ta initiativ med stöd av 23 § i kommunallagen och kommunernas förvaltningsstadgor. Påverkansorganens ställning och kommuninvånarnas och serviceanvändarnas deltagande i kommunens verksamhet kan stärkas på det sätt som varje kommun bestämmer. Utskottet förutsätter att statsrådet främjar möjligheterna för unga, äldre personer och personer med funktionsnedsättning att delta och påverka samt att statsrådet följer upp hur de utvecklas. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att uppmana kommunerna att för ungdomsfullmäktige främja möjligheterna till inflytande och den direkta initiativrätten för att ge de unga lika möjligheter att påverka ***(Utskottets förslag till uttalande)***.

Bokföring

Enligt förslaget till ändring av 112 § 1 mom. i kommunallagen ska vissa bestämmelser i bokföringslagen (1336/1997), som huvudsakligen är avsedda för företag som tillämpar internationella redovisningsstandarder, inte längre tillämpas vid upprättandet av kommunens bokslut. Enligt övergångsbestämmelsen i lagförslaget ska 112 § 1 mom. med vissa undantag tillämpas på kommunens bokföring från och med den 1 januari 2028 och i bokslutet för räkenskapsperioden 2028.

Ändringsförslaget omfattar också ett undantag som gäller tillämpningen av 5 kap. 4 § i bokföringslagen. I paragrafen föreskrivs det om hur inkomsten ska redovisas som intäkt enligt tillverkningsgrad. Inkomsten av en prestation som kräver lång framställningstid får under vissa förutsättningar tas upp som intäkt på grundval av tillverkningsgraden. Enligt den gällande lagen får detta tillämpas i kommunerna enligt bokföringslagen. Det är inte känt om bestämmelsen de facto har tillämpats i kommunerna. Enligt utredning kräver övergångsbestämmelsen inte att eventuella redan gjorda noteringar stryks ur bokföringen, exempelvis genom att inkomster som tagits upp som intäkter i stället tas upp som kostnader. Vid behov kan bokföringsnämndens

välfärdsområdes- och kommunsektion tillhandahålla bokföringsanvisningar om tillämpningen av ändringarna i 112 §, och kommunerna kan ges informationsstyrning beträffande regleringen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 150/2026 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner ett uttalande. ***(Utskottets förslag till uttalande)***

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet främjar möjligheterna för unga, äldre personer och personer med funktionsnedsättning att delta och påverka samt att statsrådet följer upp hur de utvecklas. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att uppmana kommunerna att för ungdomsfullmäktige främja möjligheterna till inflytande och den direkta initiativrätten för att ge de unga lika möjligheter att påverka.

Helsingfors 18.11.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Alviina Alametsä gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Petri Honkonen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd
medlem Paula Werning sd
medlem Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

utskottsråd Minna-Liisa Rinne.

Reservation

Motivering

I propositionen preciseras ungdomsfullmäktiges rätt att ta initiativ enligt kommunallagen i fråga om kommunens verksamhet. Målet är välkommet. I det ursprungliga utkastet till proposition föreslogs en motsvarande precisering också i funktionshinderrådets initiativrätt, men vid den fortsatta beredningen har man stannat för att endast ge ungdomsfullmäktige stärkt initiativrätt, och i fråga om de övriga organen ansågs det ändamålsenligt att bevara nuläget.

Behoven hos personer med funktionsnedsättning i fråga om till exempel tillgänglighet, boende och rörlighet kommer bäst fram när de själva har rätt att ta initiativ. Därför måste funktionshinderrådets initiativrätt skrivas in i lagen på samma sätt som ungdomsfullmäktiges initiativrätt.

Stärkt initiativrätt för funktionshinderrådet föreslogs också vid utskottets sakkunnigutfrågning. I kritiken hänvisades till remissvaren om utkastet till proposition, där största delen av kommunerna förespråkade ökad initiativrätt för alla påverkansorgan, inte bara för ungdomsfullmäktige. Finland har förbundit sig att följa FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen innebär en skyldighet att inkludera personer med funktionsnedsättning i beslut som berör dem genom organisationer och organ som företräder dem. Deltagandet ska vara verklig påverkan, inte bara hörande. Initiativrätten är ett viktigt verktyg för påverkansorganet genom vilket det kan ta upp frågor på agendan i stället för att reagera.

Kommunerna beslutar fortfarande om många frågor som påverkar vardagen för personer med funktionsnedsättning, såsom tillgänglighet, boende, kollektivtrafik, utbildning, service och beredskap. Behoven hos personer med funktionsnedsättning blir lätt obeaktade om de inte har möjlighet att på eget initiativ ta upp dem i beslutsprocesserna, trots att många av de beslut som kommunerna fattar påverkar livet för de här personerna på ett mycket konkret och betydande sätt.

Att lagstiftningsmässigt stärka initiativrätten också i fråga om funktionshinderrådet stöder möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att bättre påverka frågor som gäller dem samt främjar likabehandling av de här personerna.

I övrigt instämmer vi i utskottets betänkande.

Förslag

Vi föreslår

> *att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet, men 28 § med följande ändringar:*

Betänkande FvUB 33/2026 rd
Reservation

28 §

Råd för personer med funktionsnedsättning

Kommunstyrelsen ska inrätta ett råd för personer med funktionsnedsättning för att garantera möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta och påverka. Rådet kan vara gemensamt för flera kommuner. Personer med funktionsnedsättning samt deras anhöriga och organisationer ska ha en tillräcklig representation i rådet. Kommunstyrelsen ska sörja för rådets verksamhetsförutsättningar.

Rådet för personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att påverka planering, beredning och uppföljning inom olika kommunala verksamheter i frågor som är av betydelse för personer med funktionsnedsättning och för deras välfärd, hälsa, delaktighet, livsmiljö, boende, rörlighet eller möjligheter att klara de dagliga funktionerna eller med tanke på den service som de behöver. Rådet har initiativrätt, på vilken bestämmelserna i 23 § tillämpas.

Helsingfors 18.11.2026

Alviina Alametsä gröna
Anna Kontula vänst